

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด
มหาสารคาม ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. ตำบลมี
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด
มหาสารคาม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน.
ตำบลที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ 0.05 โดยประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ครู
กศน. ตำบล ส่วนกลุ่มโซนที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ การบริหารงานตามพันธกิจของ
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มโซนตึกสีลา และกลุ่มโซนวังมันปู มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มโซนพยุคนายาง
และกลุ่มโซนลุ่มน้ำชี

3. ข้อเสนอแนะการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม

3.1 ด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ควรส่งเสริมและสนับสนุนการ
จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบอย่างจริงจังเพื่อใช้สำหรับการจัดการศึกษาอย่าง
ต่อเนื่องและสอดคล้องกับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบ

3.2 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ควรส่งเสริมด้านให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้ผู้เรียนได้รับทราบอย่าง ถูกต้องและเหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3.3 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ รวมกลุ่มเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาทางด้านการเรียน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์

3.4 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นพลเมืองและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นย้ำการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

3.5 ด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ควรส่งเสริมความรู้แก่ชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ความรู้ ในด้านอาชีพ ด้านการป้องกันโรค ปัญหาสังคม และสนับสนุนด้านบุคลากรเพื่อให้ความช่วยเหลือ

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

4.1 ด้านการจัดการศึกษานอกระบบระดับขั้นพื้นฐาน

4.1.1 แนวทางการพัฒนาครู ให้ความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร และสามารถ จัดกระบวนการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรสนับสนุนให้ บุคลากรได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง เต็มศักยภาพ เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียนอย่างดียิ่ง

4.1.2 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบของโครงการส่งเสริมการรู้ หนังสือในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมได้โดย ส่งเสริมประสานความร่วมมือกับชุมชนให้มีการ ดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ สร้างแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนสื่อประเภทหนังสือ จัดสร้างที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โดยจะต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการ ดำเนินงาน

4.2 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เกี่ยวกับแนวทางพัฒนา ครูและ วิทยากรผู้สอนหลักสูตร OTOP Mini MBA ให้ความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดกระบวนการ เรียนรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยศูนย์ฯ ควรจะต้องส่งเสริมให้ครูและวิทยากร ได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมตามรูปแบบของโครงการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถนำ หลักสูตรดังกล่าวไปใช้ได้จริง โดยในการดำเนินการควรให้มีการเผยแพร่และนำรูปแบบการสอน ดังกล่าวเข้าสู่ชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้และการ พัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์โอท็อป เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของตลาด และสามารถสร้างแรงจูงใจ ให้กับกลุ่มผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่มีความสนใจแต่ขาดความรู้ ความเข้าใจเข้ามาร่วมดำเนินงานอย่าง หลากหลาย

4.3 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เกี่ยวข้องทางพัฒนาระบบการนิเทศ ติดตาม และการวัดและประเมินผลจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยศูนย์ฯ ควรประชุมวางแผนงานเพื่อแต่งตั้งคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่ในการวางแผนงานสำหรับการวางแผนงานการนิเทศ ติดตามและวัดผลการจัดการศึกษา เพื่อทักษะชีวิต โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินงาน ซึ่งบทบาทสำคัญจะต้องส่งเสริมการนิเทศโดยใช้การนิเทศที่หลากหลาย เช่น การนิเทศภายใน การนิเทศแบบมีส่วนร่วม เพื่อช่วยส่งเสริมในด้านติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นำผลประเมินที่ได้นำมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

4.4 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา ด้านยาเสพติด การทะเลาะวิวาท ปัญหาอาชญากรรมของชุมชน โดยศูนย์ฯ ควรประสานความร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่องโดยร่วมกันจัดอบรมให้ความรู้กับชุมชนถึงพิษภัยอันตรายที่เกิดจากยาเสพติด หากพบบุตรหลานที่ใช้ยาเสพติดควรประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันแก้ไข โดยการบำบัด ให้ความรู้ นอกจากนี้การส่งเสริมให้ผู้ปกครองและบุตรหลานได้มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมพัฒนาชุมชน เป็นต้นจะเป็นการสร้างฐานความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มั่นคง ส่วนในระดับชุมชนจะต้องส่งเสริมให้ชุมชนเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องดูแลความสงบของชุมชน ร่วมประสานงานให้ความรู้ด้านข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์ ซึ่งหากพบปัญหาควรรีบแก้ไขโดยอาศัยการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม

4.5 ด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เกี่ยวกับแนวทางพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้จากสภาพจริง ควรส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกชุมชน โดยผู้เรียนและชุมชนจะต้องให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสอ่าน เขียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรส่งเสริมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยกย่องส่งเสริมให้มีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในด้านต่าง ๆ ด้านช่าง ด้านหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้านช่าง ด้านหมอชาวบ้าน ซึ่งความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้สามารถเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน และภายนอกชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบุคลากรผู้รับผิดชอบต่างให้ความสำคัญในการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษาอนุชาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ใน 5 ด้านได้แก่ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะเห็นว่าเป็นบทบาทหน้าที่อันสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ เพราะเห็นว่าผู้เรียนส่วนมากเป็นผู้พลาดโอกาสทางการศึกษาและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาซึ่งอาจมีความแตกต่างทางด้านสภาพในสังคม อาชีพ เศรษฐกิจและข้อจำกัดต่างๆ ในการจัดการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกระบบต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ หากแต่สร้างความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้น บุคลากรผู้รับผิดชอบจึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและความสามารถทำให้ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาจุฑามาส พรเบญญา (2550 : 105) ได้ศึกษาการพัฒนาการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความต้องการพัฒนาบุคลากร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และการศึกษาของมงคล แก้วดี (2553 : 98) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารศูนย์การเรียนชุมชนตำบล สังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้รับการพัฒนาตามกรอบแนวคิดในการศึกษา กล่าวคือกลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจ มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนชุมชนตำบลและสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่

2. ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. ตำบล ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เนื่องจากการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียน ดังนั้น การบริหารงานของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. ตำบล ที่มีตำแหน่งต่างกันต่างมุ่งเน้นการบริหารตามสภาพผู้เรียน เช่น ผู้เรียนต้องการพัฒนาอาชีพ ศูนย์ก็พยายามค้นหาวิธีการเพื่อการพัฒนา นอกจากนี้ในการบริหารงานบุคลากรต่าง ๆ ก็มีความมุ่งหวังในการทำงาน และปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างจริงจังตั้งแต่ยังขาดการประสานงานและการร่วมมือเป็นทีมเพราะมีทำให้ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. ตำบล ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคามแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสนั่น เตชะนอก (2550 : 83) ศึกษาการศึกษาปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนนอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ พบว่าการเปรียบเทียบปัญหาการเข้าร่วมกิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ จำแนก

ตามสถานภาพตำแหน่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 และ จุฑามาส พรเบ็ญจา (2550 : 105) ได้ศึกษาการพัฒนาการตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า บุคลากรที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน มีแนวทาง ในการพัฒนาบริหารงานบุคลากรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05

ส่วนประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. ตำบล ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มโซนที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เนื่องจากการประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร สถานศึกษา และครู กศน. ตำบล ที่ปฏิบัติงานในกลุ่มโซนต่างกันมีความมุ่งมั่น และให้ความสำคัญ กับการบริหารตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ตามนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด มหาสารคามนั้น ต้องให้ความสำคัญกับสภาพผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ ต้องมีการปรับรูปแบบการ บริหารงานตามบริบทของกลุ่มโซนนั้น ๆ โดยมุ่งบริหารให้เกิดความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ ทำให้ผลการดำเนินงานในแต่ละกลุ่มโซนมีประสิทธิภาพ และผลสำเร็จในงานแตกต่างกันไปตาม รูปแบบของการปฏิบัติ ดังนั้นผู้บริหารและบุคลากรของกลุ่มโซนที่ต่างกันจึง มีความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด มหาสารคาม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาลี สังข์ศรี (2551 : 7) ได้กล่าวถึงการศึกษาอกระบบว่าเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและสังคม และปาลิต ปรานิจิตต์ (2549 : 123) ได้ศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายอาชีพของผู้บริหาร พบว่า ด้านครูผู้สอนควรพัฒนาครูให้มีการพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ควรเพิ่มอุปกรณ์ให้เพียงพอกับผู้เรียน

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรสนับสนุนให้บุคลากรได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ในการจัดทำหลักสูตร ของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบของโครงการในรูปแบบของการรู้ หนังสือในพื้นที่ให้เกิดความเหมาะสมได้โดยส่งเสริมประสานความร่วมมือกับชุมชน ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการเผยแพร่และนำรูปแบบการสอน OTOP Mini MBA เข้าสู่ชุมชนเพื่อนำไป พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง นำผลประเมินที่ได้นำมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนา การดำเนินงานของ ศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง ประสานความร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติด

โดยให้ผู้ปกครองและบุตรหลานได้มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมการเยี่ยมบ้าน กิจกรรมกีฬา กิจกรรมพัฒนาชุมชนส่งเสริมให้ผู้เรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสอ่าน เขียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยในการดำเนินงานจะต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งในการดำเนินงานดังกล่าวจะสามารถสร้างความรู้ และสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2553 : 1-11) ได้กล่าวว่า การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม สามารถพึ่งพาตนเองได้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์และการจัดการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล ให้ความสำคัญกับการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายด้านจิตใจให้มีคุณธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนรู้ และมงคล แก้วดี (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารศูนย์การเรียนชุมชนตำบล สังกัดศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการ ศูนย์การเรียนชุมชนตำบลและสามารถจัดการศึกษา ตามพันธกิจงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพิ่มขึ้นจากเดิม และสามารถนำความรู้ได้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาได้จริง และปาณิต (2549 : 123) ได้ศึกษาการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายอาชีพของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางปรับปรุงการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพควรปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัย ใช้ประโยชน์ในปัจจุบันได้และมีเนื้อหาให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ เลือกเรียนตามความต้องการใหม่ ๆ และควรเพิ่มเทคนิคการสอนให้มากขึ้นการเรียนการสอน เน้นปฏิบัติมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การศึกษาการบริหารงานตามพันธกิจของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยด้านการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีความหลากหลายและเข้าถึงชุมชน โดยส่งเสริมงานประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาได้เข้าศึกษาในระดับต่าง ๆ มากขึ้นเป็นการส่งเสริมคุณภาพ การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผลจากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของกลุ่มโชนพัยคนายาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอของกลุ่มโชนพัยคนายางควรมีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ด้านหลักสูตรการสอนอย่างถ่องแท้ เพื่อนำความรู้และประสบการณ์เหล่านั้นไปถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนต่อไป

1.3 ผลจากการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบของครู กศน. ตำบล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้ายดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอควรมีการส่งเสริมให้ครูได้เข้าร่วมในการฝึกอบรมความรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้นำความรู้ที่นำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาของศูนย์อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลบริหารวิชาการและหลักสูตรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม

2.2 ควรศึกษาปัจจัยด้านการส่งเสริมการนิเทศภายในของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม

2.3 ควรศึกษารูปแบบการประเมินตามโครงการการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดมหาสารคาม